

ἀγχεύαστος. Είναι περιττός. Πειά κανένας δε θά τον βρει. Κι' όλοι θά τον ἀπαλησομήσουν.

Και θά τον θυμηθόντε τον παππού μιά στιγμή μοναχά, πού θά πεθάνη.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΟΙ ΔΑΣΚΑΛΟΙ ΜΑΣ

Χανιά, 8 Δεκέβρη 1908.

Αγαπητέ μου Νουμά,

Οι δάσκαλοι της Κρήτης που κι αυτοί σαν και τους δικούς σας, διάλε τή δροσιά τό μυαλό τόχουσε (όπως λέμε εδώ στην Κρήτη), γράψανε γραφή στίν κύρ-Μιστριώτη, που έχει στη γλώσσα του χρόνιο μαγισολι (ήγουν έκζεμα) και του ζητούνε ατήν επιβαλλούσαν! επίκουριαν του για να πετάξουσε από τὰ σκολει, τό βιβλίο του Βουτετάκη, που είναι, λέει, γραμμένο σε γλώσσα είταμώς χυδαίαν». Πού να καταλάβουν τὰ δασκαλάκια μας τὰ καφερά πώς τοῦτο τό κάμωμά των δείχνει μεγάλη ἀνευλάβεια στην ἀπόφαση της Βουλής, αφού μέ νόμο έμπήκε στα κρητικά σχολεία τό «έθλιον τοῦτο έγχειρίδιον», καθώς τό λέει. "Ας ήλπίσουμε πως ό κ. Έπίτροπος της Παιδείας θά τους δώσει να τό καταλάβουσε. Μα αν δεν παίρνει τό μυαλούδακι των δασκαλων από τέτοια, έπρεπε μπάρε μου να ξέρονουσε πως στη γλώσσα τους την δλοκάθαρη δε λέγεται ποτέ αχ, ουχί, ως έδει...» παρά μόνο αν μη, ως έδει...» κ' ένα σωρό άλλα λάθια σ' ένα γραμματάκι τόσο διά. Τή μεγάλη όμως γκάφα την παθαίνουσε οι έμμοιροι στο στερνό κοπιλιμένο, που πάνε να κάνουσε στο Μιστριώτ αγά τους. Αντι να πούνε πως ή Έπιτροπή των διδαχτικων βιβλιων έχει την τιμή να είναι πρόεδρος της ό Μιστριώτης, τί νομίζετε πως λένε; α...έπως φέρητε τό ζήτημα εις την Έπιτροπέαν, η; έχετε την έπεροχον τιμήν να εισθε πρόεδρος κ' έτσι, χωρίς να τό νοιώτουσε, προσθάλανε τον άνθρωπο. Να τί καταφέρει αυτή ή καθαρεύουσα. Τώρα δε μένει τίποτ' άλλο παρά να τους καλέσει ό Μιστριώτης σε μονομαχία για τό βρισίδι που του πατήσανε. Μπορώ όμως να τον βεβαιώσω στην τιμή μου, πως δεν τό θέλανε να τον πειράξουσε τὰ καημένα τὰ κουτσοδασκαλάκια μας.

Με πολλή αγάπη

ΚΡΗΤΙΚΟΣ

Ο "ΝΟΥΜΑΣ,"

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Για την Αθήνα Δρ. σ.— Για τις Έπαρχίες Δρ. τ

Για τό Έξωτερικό φρ. χρ. 10.

Για τις έπαρχίες δεχόμαστε και τρέμητες (2 Δρ. την τριμηρία) συντροφές.

Κανένας δε γράφεται συντροφής ε δε στείλει μπροστά τη συντροφή του.

10 λεφτά τό φύλλο λεφτά 10

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στα κιδσκια (Σύνταγμα, Όμόνοια Έθν. Τράπεζα Έπ. Οικονομικών, Σταθμός Τροχιόδρομου (Ακαδημία), Βουλή, Σταθμός ύπόγειου Σιδηρόδρομου Όμόνοια), στα βιβλιοπωλεία «Έστίας» Γ. Κολάρου και Σακέτου (άντικρυ στη Βουλή).

Στην Κέρκυρα, Πάτρα και Βόλο, στα Πραχτορεία των Έφημερίδων.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Η γνώμη του κ. Φωκά—Τ' άγιοταφτίκα μασκαραλάκια—Τό κλείσιμο της χρονιάς—Λίγο πάνον από τους έρωτες της ημέρας—Οι «Αλυσίδες»—Η Βουλή μας δουλεύει!..

ΜΕΣΑ στη Σύγκλητο του Πανεπιστήμιου άκούσθηκε επιτέλους κ' ένας λόγος σωστός. Ο κ. Γεώργ. Φωκάς, καθηγητής της Χειρουργικής και Συγκλητικής, πρότεινε να ιδρυθεί μι ά κινουρία έδρα για τή νεώτερη φιλολογία, τόσο τη δική μας όσο και την ξένη, κ' έτσι οι φιλόλογοι όταν παίρνουν τό δίπλωμά τους ναχουν κάπια ιδέα για τή συγκαιριτική φιλολογία και να μπορούνε να λέγουνται δικοσδηπότε μορφωμένοι κι αυτοί.

Η γνώμη του κ. Φωκά, επειδή είναι σωστή, υπάρχει φόβος να μην πραγματοποιηθεί, για την ώρα τουλάχιστο—μια δε σημαίνει και πολύ αυτό άμκει που ρήχηκε στη μίση ή γνώμη αυτή, κ' έτσι θάρχινθοσι να μελετιέται και θά γουριμάσει με τον καιρό και θά πραγματοποιηθεί μι μέρα. Τότε θά δοῦν οι έμμοδίοι, όταν άρχινθούσε να βλέπουν και οι έμμοδίοι στον τόπο μας, πως πρέπει να μπει για ύποχρεωτικό μάθημα και στα Γυμνάσια μας άκόμα ή συγκαιριτική Γραμματολογία, όπως γίνεται σ' όλα τ' άνωθροπιά Γυμνάσια του κόσμου, για να μην εξαφνιάσουσι τα παιδιά μας όταν άκούσε τονονα του Σολωμού και να μη χαμουριόυνηταν όταν τους μιλούσε για Γκαίτε και για Σαιξπηρο

Καλή και ή άρχαία γραμματολογία, μη σά να χρειάζεσται και ή νεώτερη σ' έναν άνθρωπο που καμαρώνει να λέγεται μορφωμένος.

ΣΑΛΑΤΑ και τ' Άγιοταφτίκα κ' έχουσε έτσι τώρα στη μίση δυο καλογερικά ζητήματα, της Κύπρος και του Άγιου Τάφου που μας καταρριζιλεύουσε στα ξένα μάτια και κάνουσε τους όχτρούς του Έθνους να τρέβουν τα χέρια τους από ευχарιστήση.

Μα αυτοί οι καλόγεροι επιτέλους δε νιώσανε πως μερικά ζητήματα δεν ενδιαφέρουσε μοναχά τό ράσο τους και την κοιλιά τους, μη και τό Έθνος άλάκαίρο—ένα έθνος ήλθιο, αν τό πει κανείς, αφού μπιστεύεται την αξιοπρέπεια, άκόμα και την ύπαρξή του, σε μερικά χέρια ανάζια; Πατριάρχη ή Σύνοδο, όποιος κι αν φταίει στο Άγιοταφτίκα ζήτημα, δεν τό ξετάζουσε. Έμεις βλέπουσε μοναχά τό αποτέλεσμα—κ' είναι τόσο θλιβερό τό αποτέλεσμα ώστε δε μας έρχεται καμιά όρεξη να ζητήσουσε και την άφορμή.

ΜΕ Τ' ΑΛΛΟ φύλλο κλείνει και ή έγχη χρονιά του «Νουμά» κι αναγγέλουσε με χαρά στους αναγνώστες μας πως στην καινούρια χρονιά, την έδουμ, θα μπορούσε, καλορίζικα, με πρωτοχρονιάτικο άρθρο του Ψυχάρη.

Θά μας συχωρέσουσε τώρα οι συντροφής μας, και μάλιστα του Έξωτερικού, αν τους ξαναπαρκαλεύουσε να μās στείλουν τή συντροφή τους για τή χρονιά που τελιώνε. Σε μερικούς μάλιστα και τό γράψιμε δυο και τρεις φορές, μη δε μās άπαντήσανε, ίσως γιατί θα παραπέσανε τα γράμματά μας, και γι' αυτό τους τό ξαναθυμιζουσε σήμερα. Η συντροφή μάλιστα του Έξωτερικού, τώρα που ξέπεσε τόσο τέ φράγκο, κατάντησε μικρότερη από τή συντροφή του έσωτερικού (σά λογαριάζσε κανείς πόσα πληρώνουσε τό χρόνο σε γραμματισήμο για κάθε συντροφής του Έξωτερικού) και πρέπει να μη μās την άργούσε οι φίλοι.

ΕΛΛΗΝΑΣΜΑ, αληθινά, οι έρωτικες επιστολές μιανής Άγγλίδας, οι καλομεταφρασμένες, που δημοσιεύουσε τώρα στην «Ακρόπολη». Υστερ' από τις έμετικώτατες αίστηματολογίες που ξεχούθηκανε από την τελευταία δίκη του Νεουδοκίειου και ύστερ' από τα άηδίστατα ψευδοιστηματικά άναγνώσματα μερικων έφημερίδων που τὰ καταφέρουσε μια χαρά να εκπαρνούσε την ψυχή—χρειαζότουσε στ' αλήθεια αυτή ή λουλουδένια άγνοή και ή καλοσυγυρισμένη, να την πει κανείς, αίστηματικότητα που σκορπιέται από τις ήλιόφωτες γραμμές της ευγενικής Έγγλέζας, για να μās τραδηήσει τή σκέψη από τις άγοραίες ψευτοχαπάες και να μās τή φέρε στους γαλήνους της ψυχής ουρανούς.

Η Έγγλέζα πούγραφε αυτά τὰ περίφημα γράμματα, θάρρει κανείς πως είχε για σύμβολο της ζωής της τό Σωκρατικό «Ευγενικόστερο είναι: ν' αγαπάει κανείς την ψυχή παρά τό σώμα».

ΑΠΟ κάπιο φίλικό γράμμα που μās στάλθηκε από την Πάτρα, ξεσηκώνουσε μερικές γραμμές, τις ακόλουθες:

σωριάστηκα χαμού. Σε λίγο κάτι άγριες φωνές που άκούγονταν από τό μέρος της άτμομηχανής, κ' εκμάν να σηκωθώ τρομαγμένος. Πήχκ προς τὰ εκεί. Τι να ιδώ; Τά καζάνια είχανε πάλει εκρηξή, και είχανε τιναχτεί στον άέρα μαζί με τὰ λογής λογής σ'δρα και οι πένε έργάτες που τους είχα στην άτμομηχανή. Ένα πόδι έδω, ένα χέρι εκεί, ένα κομμάτι σάρκας παρακάτου. Φρίκη. κ. Φιν ή, φρίκη!.. Μα δεν εΐτανε μόνο αυτό. Κι' άλλοι πέντε άπάνου στην ταρχή, άπάνου στο στρίμωγμα, άπάνου στην καταστροφή, είχανε μένει νεκροί. Ένας έπαθε από άσφυξία φαίνεται, ένα μικρόνε έργάτη τον πατήσανε, τους άλλους τους σκοτώσανε τὰ δοκάρια τή στιγμή που χρεμιστήσε ή στέγη

Δεν ξέρω αν μέσα στα χαλάσματα είναι κι' άλλοι νεκροί και πληγωμένοι. Μά ύπαρχει άσβολία πως θα είναι;

ΦΙΝΤΗΣ Ω! δυστυχία. Ω! κατάρια.

ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ. Όχι σάς έλεγα, κ. έργοστασιάρχη, πως τὰ καζάνια δε βραπάνε. πως θέλουσε άλλαγμα. πως είναι παλιά, δε μ' άκούγατε. Νομιζατε πως λέω λογια του άερα, πως τό κάνω επειδή βαριόμουνα τή δουλειά. Μα τό κακό για σάς, δεν είναι αυτό, κ. Φιντή, τό μεγάλο τό κακό

είναι πως οι έργάτες ήξεραν την κατάσταση των καζανιών, και όλοι αυτή τή στιγμή έχουσε να κάμουν έναντιό σας. Πους έφρησα μαζωμένου, στην αϋλή του έργοστασιου να παρηγορούσε τις γυναίκες τώ σ'οτωμένων, που τρέχανε στο φοβερό μήνημα και δέρνουσανε και ξεμαλλιάζουσανε άπάνου στις καμένες σπινιες που βγάλανε οι άλλοι έργάτες από τις χαλασμένες μηχανές. Γίνεσαι κ. Φιντή ένα κακό, έ-α κακό... έγώ προσπαθησα να τους συχάσω μα δεν τό κατώρθωσα. Έτρεξα να σάς τὰ προπτάσω αυτό, για να τὰ ξέριτε πριν πάτε εκεί. Γιατί όλοι με μι ά φωνή σάς ζητούνε να πάτε εκεί. Έπιμένουσι γι' αυτό και περιμένουσι.

ΦΙΝΤΗΣ. Ας επιμένουσι κι ως περιμένουσι, όσο θέλουσι. Δεν είναι βεβιαία φρόνιμο, να πλησιαζή κανείς τό σίδερο όταν είναι αναφυκοκκινισμένο.

ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ. Ω! μη τό κάλεσε αυτό. Πρέπει ναρθήτε, κ. έργοστασιάρχη, να τους παρηγορήσετε, να τους γλυκαίνετε τον πόνο. Ίσως και πειστούν στα λόγια σας και ήσυχάζουσι.

ΦΙΝΤΗΣ. Και ποιός μ' έξασφαλίζει ειμένα, άνάμεσα σε τόσους άγριους.

ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ Η παρουσία σας εκεί, θά είναι ό μεγαλύτερος φίλακκς και διαφεντευτής σας. Αν

έμως δε θελήτετε ναρθήτε, ή τέτοια περιφρόνηση σας προς αυτούς, θα σταθ ή μεγαλύτερος σας όχτρος.

(* Ο Μηχανικός κάνει να φύγει *)

ΦΙΝΤΗΣ. Έλκ δώ Αύριο μόλις ξεπερώσει περνας από δώ με τους εργοδηγούς και τους κουδεντιακό έγώ.

ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ. Μα θα θελήσουν να περιμείνουσι όσο να ξεμπερώσει;

ΦΙΝΤΗΣ. (που δεν άκουσε). Όσο γι' άπόψε όμως ως μη με προσμένουσι.

ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ. Δεν κάητε καλά, κ. Έργοστασιάρχη, δεν κάητε καλά, και φοβόμαι μήπως σε λίγο τους δήτε όλους κάτω από τό σπίτι σας.

(* Ο Μηχανικός φεύγει *)

ΦΙΝΤΗΣ (μονολογώντας). Στην όργή! Στην όργή!..

(* Ακούεται μι μακρινή βουή. Ο Φιντής αυτιάζεται. Μπαίνει ή Γιαγιά. *)

ΓΙΑΓΙΑ (που δεν πρόσεξε στη βουή). Έλα μέσα να δής και συ τί έχει ή Άνουλα. Τόση ώρα δεν μπορώ να τήνε συχάτω. Από τό κλάψιμό της τό πολύ, από τό πολύ περάτηνό της, από τὰ τόσα δάκρυά της, τήν έχει πιάσει μι ά νευρική ταρχή,

«Παύσανε πολύ και άρσανε και συζητηθήκανε πλατιά οι «Άλυσίδες» του Ταγκόπουλου που παιχτήκανε την περασμένη Τρίτη στο Δημοτικό θέατρό μας από το θέατρο της κ. Κυβέλης. Άπ' όλα τα πρωτότυπα δράματα που παιχτήκανε τούτο το χειμώνα στην Πάτρα, δηλ. (ή «Φωτεινή Σάντρα», «Κόκκινο πουκάμισο» κτλ.), οι «Άλυσίδες» άρσανε περισσότερο το κοινό τις παρακολούθησε με προσοχή κ' ενδιαφέρο κ' έκλεινε με χειροκροτήματα το τέλος κάθε πράξης. Η κ. Κυβέλη (Άστρούλα) και ο κ. Νίκος Παπαγεωργίου (Στρωτός) μάς παρουσίασαν πάνω στη σκηνή τα δυο αυτά πρόσωπα με όλα τα ψυχολογικά καθέκαστα, όπως τα φαντάστηκε και τάπλασε ο συγγραφέας, και συντέλεσαν πολύ με την υπέροχη τέχνη τους στην επιτυχία του έργου. Μαθαίνω πως τις «Άλυσίδες» θάν τις παίξει ή κ. Κυβέλη και στ' άλλα μέρη που θά πάει τούτο το χειμώνα, θά τις παίξει ακόμα το έρχόμενο καλοκαίρι και στην Αθήνα.»

*

ΠΑΡΑΠΟΝΙΟΥΝΤΑΙ μερικοί και φωνάζουν πως ή Βουλή μας δέ δουλεύει. Άλλο πάλι τούτο! Μά τόσες μέρες τώρα που συνεδριάζει τί άλλο κάνει παρά να δουλεύει; Μήπως δουλιά δέν είναι και το άεροκοπάνισμα; Δέν μπορούμε νάν τους νιώσουμε κύτουνους τους Χριστιανούς και να μάς συμπάθανε!

ΡΩΜΑΙ·Γ·ΚΟ ΠΡΟΝΟΜΙΟΚΟΠΑΝΙΣΜΑ
ΚΑΙ ΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΡΜΕΝΙΚΟ

Ένα τηλεγράφημ' άπ' την Πόλη, άπ' τις 4 Δεκεμβρ, μάς έφερε την είδηση πως ο Χιλμής πασάς έδήλωσε στην Πατιάρχη, ότι θά διατηρηθούνε τα προνόμια του Γένους, έξόν τα εκπαιδευτικά.

Μπράβο το λοιπόν σ' έμας! Νά μιξ νίκη δονκιχώτικη π' άξίζει ναθανατιστή! Γιατί κ' οι κουκκοί άκόμη —ίσως και μοναχά οι κουκκοί— θάναγνωρίσουν πως δέν είναι λίγο πράμα, με το τόσο νιάου νιάου για τα προνόμια άπ' την ήμέρα που κηρύχτηκε το σύνταγμα να μήν πιτύχουμε κείνο ίσα ίσα που μάς χρειαζότανε, την ανεξάρτητη εκπαίδευση, και να ιδρώσουμε να πάρουμε κείνο που κανείς δέ μάς άρνήθηκε, τή θρησκευτική έλευθερία —που δέν ξέρω τί λογής προνόμιο είναι, άφου την έχουν όλοι, κ' Έβραίοι και Άρμένηδες — και κάτι άλλο που συντελεί στο χαντάκωμά μας, άδεια δηλ. πλατειά στους παπάδες να χοροπηδούν και να χοντραίνουν.

Προνόμια και προνόμια! Νά λοιπόν πάρτε και φάτε προνόμια! Τέτια προνόμια που ζητάμε και δεκάδιπλα συμφέρει στους Τούρκους να μάς δώσουν. Νίκη! νίκη μιξ φορά! που θά την πανηγυρίζουν

ίσα; τώρα τα Κέντρα και τα Σώματα. Και κανένας προνομιοκόπος δέ θά στενοχωριέται για το αξόν τα εκπαιδευτικά που είπε ο Χιλμής, ούτε θά ρωτήση: Και τί θά γίνουν οι κοινοτικές περιουσίες που χρησίμευαν ως τώρα για την εκπαίδευση, όταν αφαιρεθή άπ' τις κοινότητες ή εκπαίδευση; Άν θά μείνουν στους παπάδες, κι αυτοί άλλο δέ θέλανε, κι άς πάη να ρέψη ή εκπαίδευση. Θέλει τούρκικη άς γίνη, θέλει βουργάρικη. Και οι κοινότητες άκόμη που δέ θάχουν πειά κανένα λόγο και σκοπό, άν τους αφαιρεθούνε τα σχολιά, άς πάνε να κουρεύονται κι αύτες. Οι τραγογένηδες καλά την έχουνε! Και οι Τούρκοι άκόμη καλύτερα. Γιατί συμμαχώντας έτσι με τους παπάδες μας κ' έμας κρατούν ύπνωτισμένους και στους Πανσλαβιστάδες κόβουνε ιδώ κ' έκει το δρόμο. Γιατί Άναι, πιστεύω, άρκετά έξυπνοι οι Τούρκοι γά να ξέρουν πως, άν π. χ. αφαιρέσουν τα προσκυνήματα της Ίερουσαλήμ άπ' τους Ρωμιοπαπάδες, θά δυνανώσουν έκει τους Ρώσους, που δέ θά τους συμφέρη.

Άδικα λοιπόν έσκούζανε για τα προνόμια τους οι παπάδες κι όσοι τους κρατούν το ίσο. Καθόλου δέ κιντώνεσαν τα χαιδεμένα τους ούτε και κιντυνούνε, όσο δέν έχουν οι Νεότουρκοι στο νου τους ναγκχλιάσουνε κανένα προοδευτικό πρόγραμμα και να εφαρμόσουνε άληθινή ισότητα, μόνο επιμένουνε στα έθνικιστικά τους όνειρα. Νά όμως που κιντυνέει άπ' την πολιτική ατζή των Νεοτούρκων το μόνο που μπορεί κανείς να πη προνόμιο μας έθνικό —όχι άποκλειστικό κι αυτό, αλλά κοινό με τάλλα έθνη— ή ανεξάρτητη εκπαίδευση. Και για το προνόμιο αυτό δέ φαίνεται να δρώνουν οι πανιερώτατοι κ' οι σύντροφοί τους, που παρουσιάζονται για κέντρα ίπωση και γι άρχηγοί του Έθνους. Δέν το έτόνισαν το ζήτημα καθόλου, καθώς ούτε κ' οι έφημερίδες οι έλληνικές Δέ βλέπου, πέρ' άπ' την κοιλιά τους ούτε σκούζου, γι άλλο τίποτα.

Διαμαρτυρηθήκανε άλήθεια για τις εκλογές, αλλά ποιός ξέρει το γιατί. Σε δουλειά για να βρίσκονται και για νακούγονται ίσως. Οι άρχηγοί δέ διαμαρτύρονται μοναχά φωτίζουνε το έθνος και το οδηγούν κι άντις για διαμαρτυρίες έχουνε να δειξουν δύναμη ξοπίσω τους όργανωμένη κ' επιβλητική. Μ' αυτοί τί κάνανε ως τώρα; Τίποτες ώφέλιμο για το έθνος δέ ζητήσανε ως την ώρα. Πρόγραμμα τους κανένα δέν έφάνηκε πουθενά, προσπάθεια να φωτιστή το έθνος γά τα συμφέροντά του

καμμιά δέν έγινε από μέρος τους. Κ' έτσι δέν ξέρει ο έλληνικός πληθυσμός τί θέση να κρατήση, τί να ζητάη και τί να μάχεται. Γνώμη έλληνική κοινή για τα λογής ζητήματα που θά ξεπηδήσουν άργά ή γλήγορα δέν είναι μορφωμένη. Νά άρχηγοί—έθνικοί κιόλας, τί λόγος! —να μάλαμκ! Νά σε ποιούς βκοίστηκαν— άν έργάστηκαν κάπου στη χάση και στη φέξη για γενικώτερα έθνικά συμφέροντα —οι Έλλαδίτες άρχηγοί—άλλου είδους χολέρες αυτοί— ίσα με σήμερα, να σε ποιούς το έθνος στήριζε κι άκόμη δυστυχώς στηρίζει έλπίδες και περιμένει προκοπή και μεγαλεία κ' έργασια έθνική! Κκκκκ... ρώστε τους: Ένώ ή πολιτική Βουλή άνοίγει, έπό να τηλεγράφημα μαθαίνουμε πως τώρα θελήσανε τέλος πάντων να συνεδριάσουνε τα δυο Σώματα μαζί με τους Έλληνες βουλευτάδες, για να δούνε τί πρόγραμμα θάκολουθήσουν, μά πως δέν κατορθώθηκε ή συνεδρίαση! Δέν πειράζει, έχουμε καιρό.

Ός που να φέξη όμως και να δούμε το Έλληνικό πρόγραμμα, άς ρίξουμε, άν θέτε, μιξ ματιά σ' έν άλλο πρόγραμμα που είν' από κειρά έτοιμο, που κυκλοφόρησε στον άρμένικο λαό, που δημοσιεύεται και σ' έλληνικές έφημερίδες και φωτίζει και οδηγεί, στο πρόγραμμα Άρμένικου Κομιτάτου. Κάνω τον κόπο και το μεταφράζω από μιξ δική μας καθαρευουσιάνικη έφημερίδα της Σμύρνης.

Άρμενική επαναστατική ένωση
Δασνακτσούιον

Τι ζητάει:

Γενικά σημεία. —1. Η Όθωμανική αυτοκρατορία όσο κυβερνιέται με πολιτεμα συνταγματικό δημοκρατικό θά θεωρείται ανεξάρτητη και άδίαρητη.

2. Η Τούρκικη Άρμενία άποτελεί κομμάτι άναπόσπαστο της αυτοκρατορίας και διευτύνει τα τοπικά της πράματα κατ' το άποκεντρικό σύστημα, όπως θά κάνουν και τάλλα έθνη της αυτοκρατορίας.

3. Η κεντρική Όθωμανική κυβέρνηση, που θά προέρχεται άπ' τή λαϊκή αντιπροσωπεία, διευτύνει τα γενικά του κράτους συμφέροντα, την έξωτερική πολιτική, το στρατό, τα οικονομικά, τα τελωνεία, τους σιδηρόδρόμους, τα ταχυδρομεία και τους τηλεγράφους κτλ, και άρνεί να διοικούν τα τοπικά συμφέροντα οι επαρχιακές και δημοτικές άρχές.

τιάζεται άπάνου στο κάθισμά της ζαφνικά, κοιτάζει γύρω της ύποπτα, κ' όλο μου λέει πως φοβάται, πως πολύ φοβάται, κάτι άόριστο φοβάται που τριγουρίζει το σπίτι. Φαντάσματα λέει, στοιχειά λέει, ζωτικά, δέν ξέρω και γώ τί λέει... Όλα αυτά όμως έγώ πιστεύω πως είναι άπό τή λύπη της.

(Η βοή άκούεται τώρα πιο δυνατά).

ΦΙΝΤΗΣ (άνήσυχα). Δέν έχω τώρα καιρό να χάνω για την Άννούλα. Το αυχλό μου είναι πάνου κάτω, για κάτι σπουδαίότερο. (Στέκεται λιγάκι κ' αυτιάζει τή βοή). Δέν άκούς; Έρχονται αυτοί οι τιποτένιοι ιδώ... Τί θέλουν όμως από μένα; τί θέλουν;

ΓΙΑΓΙΑ (με άπορία). Που έρχονται ιδώ;

ΦΙΝΤΗΣ. Οι έργάτες, άν οι έργάτες του έργοστάσιου. Δέν έμαθες; Έργασια έρηξη των καζα νών, και τινάχτηκε στον κείνο το Μηχανοστάσιο, και σκοτώθηκαν καμιά δεκάδικά άπ' αυτούς. Νά, ιδώ και λίγες στιγμές, την ώρα που βρισκόσασταν μέσα, ήρθε ο Μηχανικός και μου τ' άνάγγειλε όλα. Και το χειρότερο είναι, καθώς μου είπε, πως όλοι αυτοί είναι ζαγωμένοι έναντίο μου... Τώρα τί να κάμω; Τί να κάμω τώρα;

(Η βοή μεγαλώνει όλοένα σά να πλησιάζη. Ο Φιντής χιπώνει το κουνούνη. Μπαίνει ο υπερέτης).

ΥΠΕΡΕΤΗΣ. Διατάζει

ΦΙΝΤΗΣ. Το καπέλλο και το παλτό μου. Γλήγορα το καπέλλο μου, σου είπα, και το παλτό μου.

(Ο υπερέτης βγαίνει μιξ στιγμή, και έρχεται πάλι φέροντας το καπέλλο και το παλτό του Φιντή. Ο Φιντής άρπάζει το καπέλλο και το φορεί. Ο υπερέτης τότε βοηθάει να φορέση και το παλτό του. Η Γιαγιά τόση ώρα στέκεται σά βυθιομένη. Άξαφνα τινάζεται).

ΓΙΑΓΙΑ (προς το Φιντή). Που πη; που πη; Όχι, δέν πρέπει να φύγεις (Του παίρνει το καπέλλο από το κεφάλι). Που άφήνεις ιδώ πέρα μονάχους, μιξ για γυναίκα, κ' ένα άρωτιστο καρτίι; Πρέπει να καθήσης. Έχεις ύποχρέωση να καθήσης. Άπό αυτό που θέλεις να κάμεις, μαντεύω πως δέν είσαι άθώος από το δυστύχημα που συνέβηκε στο έργοστάσιο.

ΦΙΝΤΗΣ (που ξαφνιάζεται μπροστά σε τέτοια άσυνήθιστη γλώσσα της Γιαγιάς, και ταπεινώνεται). Άσε με, άσε με να φύγω, ίσως σε λίγο είναι άργά. (Άπλώνει το χέρι του, ζητώντας το καπέλλο.

Στο μεταξύ ή βοή μεγαλώνει περισσότερο).

ΓΙΑΓΙΑ (προς τον υπερέτη). Πήγαινε κάτω. Γύρισε όλο το σπίτι. Και κλείσε τα παράθυρα. Και σφάλοιξε τις πόρτες. Και μήν άνοίξης σε κανένα — άκούς; σε κανένα.

(Ο υπερέτης φεύγει. Η βοή τώρα άκούεται πιά από πολή κοντά. Ο Φιντής στέκεται μαζωμένος σε μιξ άκρη και άσπινος. Σε λίγο μπαίνει ή Άννούλα, με το μιντίλι στο χέρι και με μάτια δακρυσιμένα).

ΑΝΝΟΥΛΑ. Γιατί μ' άφήσατε μοναχή; Γιατί... Άκούτε λοιπόν κ' ότα τα συγγριματά; Τ' άκούτε καθαρά; Τ' άκούτε με τ' αυτιά σας; (ζαφνικά). Ά! φοβάμαι, φοβάμαι, πως φοβάμαι. (Πέφτει σε μιξ κορέλια).

(Για λίγο μιξ στιγμή μολιέει Η Γιαγιά πηγάζει τήν Άννούλα και της χαιδεύει τα μαλλιά)

Πάση

(Μπαίνει ο υπερέτης)

ΥΠΕΡΕΤΗΣ. Όλα σφαλισμένα. Και τα παράθυρα στο κάτω πάτωμα, κ' ή μεγάλη όξώπορτα, κ' ή μικρή πόρτα του κήπου.

(Ένώ λέει αυτά άκούεται άπ' όξω με μεγαλί-